

แหล่งใต้

สมปราชญ์ อัมมะพันธุ์¹

ภาษาถิ่นใต้กับภาษาไทยภาคกลางต่างก็เป็นภาษาไทยเหมือนกัน ดังนั้นคำส่วนใหญ่จึงมีใช้เหมือนกัน มีความหมายตรงกันและออกเสียงตรงกัน จะมีอยู่บ้างคืออาจออกเสียงแตกต่างหรือผิดเพี้ยนกันไปบ้าง อีกประการหนึ่งที่แตกต่างกันคือคำบางคำอาจจะมีทั้งที่คำเดียวกันใช้ในความหมายตรงกัน ความหมายแคบเข้าหรือความหมายกว้างออก ตัวอย่างเช่น คำว่า “ดับ” ภาษากลางใช้คำว่า “ดับ” เป็นคำกริยา แปลว่า สิ้นแสง เช่น ไฟดับ เดือนดับ แปลว่าทำให้สิ้นแสง เช่น ดับไฟ ดับเทียน แปลว่าหยุดหรือทำให้หยุด เช่น เครื่องดับ ดับเครื่อง ซึ่งในภาษาถิ่นใต้ก็ใช้คำว่า “ดับ” ในความหมายเหล่านี้เหมือนกับคำในภาษากลาง

แต่ในภาษาถิ่นใต้ นอกจากจะใช้คำว่า “ดับ” ในความหมายที่ตรงกับภาษากลางแล้ว ภาษาถิ่นใต้ยังใช้คำว่า “ดับ” ในความหมายที่กว้างออก หรือมีความหมายมากกว่าภาษากลางได้แก่

1. ดับ แปลว่า จัด เตรียมตัว แต่งตัวหรือตกแต่ง ดังในประโยคที่ว่า

- 1.1 น้องดับเป้าเข้าตะ เดียวอีไม่ทันรด
(น้องจัดกระเป้าเข้าซี ประเดี้ยวจะไม่ทันรด)
- 1.2 ป้าดับตัวทำไว้แหละ ดอเดียวผมอี
เอารดมารับ

(ป้าเตรียมตัวคอยไว้นะ สักครู่ผมจะเอารดมารับ)

1.3 น้องดับตัวเอาพรีอ ตั้งแต่เช้าแล้ว
ปานี้ยังไม่เสร็จเลย
(น้องแต่งตัวกันอย่างไร ตั้งแต่เช้าแล้วปานี้ยังไม่เสร็จอีก)

1.4 ใครดับห้องไว้ให้พีทีนะ ซาติ...สวย
จิงหูเลย
(ใครตกแต่งห้องไว้ให้พีนะ โยัยสวยเหลือเกิน)

2. ดับ เป็นคำกริยา แปลว่า ส่อเค้า เริ่มหรือทำทำ ดังในประโยคที่ว่า

2.1 พวกเราเขบหลบบ้านกันนี้ได้ ฝนดับ
อึดักเข้าแล้ว
(พวกเรารีบกลับบ้านกันได้แล้ว ฝนส่อเค้าว่าจะตกแล้ว)

2.2 พอได้กินอีมเข้า ตัวดับอึ้งอีคร้าน
เข้าหล่าวแล้วแหละ
(พอได้กินอีมเข้า คุณทำท่าจะซีเกี้ยวเข้าอีกแล้วซี)

2.3 พอเมียดับอึ้งขึ้นเสียง ผมก็เหียบ
เสียแหละ
(พอภรรยาเริ่มจะจิ้นเสียง ผมก็เหียบเสียซี)

¹ รองศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เห็นมั้ยครั้บ ภาษานั้นขึ้นอยู่กับการกำหนดเสียง แล้วกำหนดให้มีความหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยกลุ่มผู้ใช้ภาษาเดียวกัน ตกลงรับรู้ร่วมกัน แล้วใช้ร่วมกัน ทำให้เรามีคำมากมายใช้สื่อสารกันได้อย่างกว้างขวางและหลากหลาย

คฺย

คำภาษาถิ่นได้อีกคำหนึ่งที่มีความหมายหลายความหมายมากกว่าคำภาษากลางคือ คำว่า “คฺย”

คำว่า “คฺย” ภาษากลางใช้เป็นคำกริยา แปลว่า พุดจาสนทนากันในภาษาไทยถิ่นใต้ก็ใช้คำว่า “คฺย” ในความหมายว่า พุดจาสนทนากันเหมือนกัน แต่ก็ใช้ในความหมายอื่นได้อีก ทั้งความหมายในเชิงบวกและเชิงลบ ดังนี้

ชายหนุ่มชาวปักษ์ใต้เดินสวนทางกับสาวสวย แล้วเขาพุดเป็นภาษาถิ่นได้ว่า “วันนี้้องสาวแต่งตัวคฺยจังหู่” นั้นหมายความว่าเขากำลังชมสาวว่า “วันนี้้องสาวแต่งตัวสวย (โก้หรือหรูหรา) เหลือเกิน”

สาวได้ยินเข้าก็จะเดินยิ้มปากถึงหูไปเลย

แต่บังเอิญขณะนั้นเขาพบกับเพื่อนเก่าที่ไปเรียนหนังสือที่กรุงเทพฯ กลับมา เขาเข้าไปพุดจาทักทาย แต่เพื่อนเก่าคนนั้นกลับทำเฉยไม่ยอมพุดด้วย เขาจึงพุดกับเพื่อนอีกคนหนึ่งที่มาด้วยกันว่า

“อ้ายเมล่อนั้นคฺยอ๊ตตายนิ เทียมได้ไปอยู่บางกอกเขาหืดหนึ่ง”

หมายความว่า “อ้ายบ้านนั้นหยิ่ง (เต๊ะท่าหรือแอ้ค) จะตาย(ฉิบหาย) ตั้งแต่ได้ไปอยู่กรุงเทพฯ เข้าหน่อยหนึ่ง”

ครั้บ ท่านต้องการจะใช้คำว่า “คฺย” กับชาวปักษ์ใต้ในความหมายใดก็เชิญเลือกใช้ตามอัชฌาศัยเถิดครั้บ

กึน

คำภาษาถิ่นใต้ที่มีความหมายกว้างออกหรือมีหลายความหมายมากกว่าคำภาษากลางอีกคำหนึ่ง

ก็คือ คำว่า “กึน”

คำว่า “กึน” ในภาษากลางเป็นคำกริยา แปลว่า เคี้ยว เช่น กึนหมาก แปลว่า เคี้ยวกลืน เช่น กึนข้าว กึนขนม หรือ แปลว่า ดื่ม เช่น กึนน้ำ ซึ่งคำกริยาในความหมายเหล่านี้ในภาษาถิ่นใต้ก็ใช้ตรงกันกับภาษากลาง

แต่นอกจากใช้คำว่า “กึน” ในความหมายดังกล่าวแล้ว ชาวปักษ์ใต้ยังใช้คำว่า “กึน” เป็นคำกริยา ในความหมายอื่นอีก ได้แก่

1. กึน เป็นคำกริยา แปลว่า บาด คือ ทำให้เกิดแผลด้วยของมีคม

ดังในประโยคที่ว่า

1.1 โลกร่องโซ่ชะ มีดกึนมือให้แล้วหะอะ (ลูกร่องให้ทำไม่ละ มีดบาดมือให้แล้วหะอะ)

1.2 ลุงข่าถางป่า ไม้ไร่พลาดเข้าพริ้อ พริ้อ กึนน้องเกือบขาด (ลุงข่าถางป่า ไม้ไร่พลาดเข้าอย่างไรมีดพริ้อบาดน้องเกือบขาด)

2. กึน เป็นคำกริยา แปลว่า ไหม้

ดังในประโยคที่ว่า

2.1 โลกอย่าเที่ยวจุดไฟเล่นหะละ เดียวไฟอ๊กึนรินนะ (โลกอย่าเที่ยวจุดไฟเล่นซี ประเดี้ยวไฟจะไหม้บ้านนะ)

2.2 หลาดสดนี้โลกไฟกึนหมัดไม้เหลือไหร (ตลาดสดนี้ถูกไฟไหม้หมดไม้เหลืออะไรเลย)

3. นอกจากใช้คำว่า “กึน” เป็นคำกริยาแล้ว ชาวปักษ์ใต้ยังใช้คำว่า “กึน” เป็นคำวิเศษณ์ได้อีก แล้วให้ความหมายคำว่า “กึน” แปลว่า คม คือ ไม้ท่อนั้นหะละครั้บ

ดังในประโยคที่ว่า

3.1 มีดนี้ตัวเซ้อเทินชะ ซาดิ...กึนจังเสียว (มีดนี้คุณซื้อที่ไหนละ โอ๊ย...คม)

เหลือเกิน)

- 3.2 ขวานนี้ใครเอาไปฟันไทรมาสะ ชาติ...
ไม่กินสักหีดหนึ่ง
(ขวานนี้ใครเอาไปฟันอะไรมาสะ
โอย... ไม่คมสักนิดเดียว)

เนียน

คำอีกคำที่น่าสนใจก็คือ คำว่า “เนียน” ครบ
คำว่า “เนียน” ในภาษากลางใช้เป็นคำวิเศษณ์ใน
ความหมายว่า มีเนื้อละเอียดนุ่มนวล เช่น เนื้อเนียน
นางงามผิวเนียน ครบ ภาษาถิ่นใต้ก็ใช้ “เนียน” ใน
ความหมายว่า มีเนื้อละเอียดนุ่มนวล เช่นกัน แต่ก็
จะใช้ในความหมายอื่นที่กว้างออกไปอีกหลาย
ความหมาย ได้แก่

1. ชาวปักษ์ใต้ ใช้คำว่า “เนียน” เป็นคำ
วิเศษณ์ในความหมายที่สื่อไปในทางบวก นั่นคือ เนียน
แปลว่า ละเอียด ถัด่วน หรือรอบคอบ

ดังในประโยคที่ว่า

- 1.1 เจ้านายผมเป็นคนเนียน ผิดหีดผิด
หุ้ยแก้มยอมอนุ่มัตมัย
(เจ้านายของผมเป็นคนรอบคอบ
ผิดนิดผิดหน้อยท่านไม่ยอมอนุ่มัต
ห rokok)

- 1.2 หมูผมเลือกกินแต่รำเนียน ถ้ารำ
หยาบแล้วมันไม่กินผีด
(หมูของผมเลือกกินแต่รำละเอียด
ถ้ารำหยาบแล้วมันไม่กินเด็ดขาด)

2. ชาวปักษ์ใต้ใช้คำว่า “เนียน” เป็นคำ
วิเศษณ์ อีกความหมายหนึ่งว่า นิ่มนวล ละมุนละม่อม
หรืออ่อนช้อย

ดังในประโยคที่ว่า

- 2.1 นางสาวไทยเขาเดินเนียนกันพัน
ไม่ใช่เดินเหมือนควายสุญเหมือนตัว

(นางสาวไทยเขาเดินนิ่มนวลกัน
ทั้งนั้น ไม่ใช่เดินเหมือนควายหยา
เหมือนคุณ)

- 2.2 โนราหน้าเนียนจัง แลแล้วเพลิตตานี
(มีโนราห์คนนี้รำอ่อนช้อยมากดูแล้ว
เพลิตตาดี)

3. ชาวปักษ์ใต้ยังใช้คำว่า “เนียน” เป็นคำ
วิเศษณ์ในอีกความหมายหนึ่งว่า แผลก ปนปี้ ย่อย
ยับหรือยับเยิน

ดังในประโยคที่ว่า

- 3.1 แรกวาโยะพัดแรง ทำให้เรินของชาว
บ้านโหะเนียนไปหลายหลัง
(เมื่อวานพายุพัดแรง ทำให้บ้านของ
ชาวบ้านพังยับเยินไปหลายหลัง)

- 3.2 เด็กเขรถเครื่องไปชนกับรถสิบล้อ
รถเครื่องเนียนแจ๊ก ๆ เลย
(เด็กขี่จักรยานยนต์ไปชนกับรถสิบล้อ
รถจักรยานยนต์เหล็กปนปี้เลย)

4. ชาวปักษ์ใต้ยังใช้คำว่า “เนียน” ในความ
หมายอื่นได้อีก สมมุติ...สมมุติเนะครับ สมมุติว่า เพื่อน
คุณมาชมเฮ้ย... นินทาภรรยาของคุณให้คุณฟังว่า
เมียหมึงนี่ชาติ... เนียนอืดาย ขี้กำไม่ให้
หมากิน”

ประธานโทษครับ เขาไม่ได้ชมว่าภรรยา
ของคุณมีเนื้อเนียนหรือผิวละเอียดนุ่มนวล หรือกะ
ครับ แต่เขากำลังตำหนิภรรยาของคุณว่า
(เมียคุณนี่ โอย... ตระหนี่ (ขี้เหนียว หรือ
ขี้ตืด) จะตายขนาดขี้ยังไม่ให้หมากินเลย)

คุณฟังแล้วคุณรู้สึกอย่างไรจะได้อตอบ
เพื่อนอย่างไรหรือจะจัดการเพื่อนคุณสักป้าบก็เชิญเลย
เพราะเพื่อนเล่นตำหนิเมียกันนี้หว่า ทุกายิตเขาก็
บอกไว้แล้วว่าแค่ด่าแม่พ่อยังพอคบแต่ด่าเมียที่เคารพ
นี้คบกันไม่ได้จริงๆ นะครับ